

biológiáját bizony nem használtam ki eléggé, mert nem lehetett; mert méhészeket sem nevelhetünk a középiskolában. A nászrepülés is rajzás s bizony néha *terelni* kell ezt a rajt is. — Miért tesz kifogást, hogy a pókok «sarlós állkapcsairól» beszélek? Hát nem azok? Talán *csáprágó*-nak kellett volna neveznem? Vagy nem tudja, hogy ahhoz a csápoknak semmi közök, mert a csápok a pókoknál már embryonalis állapotukban eltűnnek? — Megvallom, nem tudom, miért mondja, hogy a rákok szájrészei és szelvényei hibásan vannak értelmezve, mikor épen az idézte műben teljesen egyértelmű a magyarázat. — Az Amphiozus szilárd tengelye két helyen, a 84-ik és 201-ik lapon, a hol lényeges, helyesen van leírva, tehát kár egy nem épen szabatos helyet (219 l.) mindjárt hibául róni fel. — A latin nomenclatura-nak igen kevés jelentősége van az iskolában; inkább a tanárnak, mint a tanulóknak való s egyre megy, akár Linné-féle «avult», akár új.

Reményem én is tárgyilagos voltam. Véleményt én sem mondom; az elmondottakból kiderül, hogy a tudományt Brassóban sem eszik kanállal s hogy Méhely igen méltatlanul bánt könyvemmel. Vigasztálásom, hogy kritikája, szellemében és tárgyában, csak «ignotus fallit, — notis est derisui».

Budapest.

PASZLAWSZKY JÓZSEF.

VEGYESEK.

— † **Bartsch Samu**, a bajai-tanítóképző intézet igazgatója január hó 19-ikén, 49 éves korában elhunyt. Életrajzi adataiból a következőket említhetjük: Született Iglón 1845. szept. 29-ikén. Eperjesen végezte az evang. theológiát, majd 1868—70-ben Berlinben és Tübingában természettudományokkal foglalkozott. Hazajövén. először Nyiregyházán lett tanítóképző igazgató. 1871-ben a bajai képzőintézethez jutott tanárnak, majd 1878-ban igazgatóvá lett. Tanári és igazgatói minőségében egyaránt lelkiismeretes, buzgó férfiú volt. Mint író a természettudományok körébe vágó dolgozatokat írt. A *Sodró állatkák* cz. dolgozatával a természettud. társulatnál pályadíjat is nyert. Írt a szépírás tanításának módszeréről (Baja 1872.) és a métermértékhez való szorzó számokról (u. o. 1875.). Sok cikket írt a Néptanítók Lapjába, természettudományiakat a Vasárnapi Ujságba. Halála ismerősei és volt tanítványai közt bizonyára mély részvétet fog kelteni.

— **A Magyar Nyelvőr a tanítóknak:** A *Magyar Nyelvört*, Szarvas Gábornak immár XXIV-ik kötetig jutott folyóiratát tanítók évi 5 frt előfizetési díj helyett évi 3 frtért megkaphatják, úgy, hogy e 3 forint is

három részletben fizethető. A Magyar Nyelvőr kiadóhivatala Budapest, Délibáb-utca 16. Nagyon ajánljuk tanítóink figyelmébe e folyóiratot, mely kivált népnyelvi adatok gyűjtésében a tanítók munkásságára is számít, mint a kiknek egyes vidékeken nagyon jó alkalmuk van a nép eszejárásának, beszédmódjának megfigyelésére.

— A Magyar Nyelvőr f. é. jan. füzete a következő tartalommal jelent meg: *Hazafiaskodás a tudományban Szarvas Gábortól.* A cikkíró Szász Károlynak ama vádjával szemben, hogy nyelvészeink tüntető előszeretettel látszanak azon buzgólkodni, hogy nyelvünk mai élő és áthasonult s tulajdonunkká vált szókincséből minél több szóról mutassák ki az idegen eredetet — kimutatja, hogy egy nyelvre se szegyen, ha idegen nyelvekkel való érintkezés útján szókincse gyarapodott s a jövevényszók épen fontos tényezők a nép műveltsége történetének megállapításában. *Melich János: Német vendégszók.* *Kiss Ignác: Faludi Ferencz nyelve.* *Prikkel Marián: A kutyá a magyar szólásokban.* *Molnár Gerő: Fordításaink.* Helyreigazítások, magyarázatok és népnyelvi hagyományok rovata fejezi be a füzetet.

— A házi nevelésről Waldapfel János tagtársunk a Szabad Lyceumban márczius 19., 22., 26. és 29-ikén előadásokat fog tartani, melyekre előre felhívjuk az érdeklődők figyelmét.

— Az országos tanügyi kongresszus előkészítő bizottságának felhívását a Népmvelők Budapesti Egyesületének jan. 22-ikén tartott ülésén a pæd. szakosztályhoz tették át tárgyalás végett; az előkészítő bizottságba pedig képviselőül *Budinszky Károlyt*, *Szabó Bugáth Lászlót*, *Cservenka Ferenczet*, *Diószeghy Bélát* és *Kapi Rezsőt* küldték ki. Az *Aradvidéki tanítóegylet* is kimondotta, hogy a kongresszus eszméjét örömmel üdvözli, annak valósításához erkölcsileg és anyagilag hozzájárul s időről-időre képviselteti magát a szervező bizottság ülésein.

— A Népmvelők budapesti Egyesületének pædagogiai szakosztálya jan. 26-ikán tartotta meg alakuló gyűlését. A szakosztály elnöke *Schön József.* Alelnököknek megválasztották *Budinszky Károlyt* és *Böngérfi Jánost*, jegyzőknek *Locsava Aurélt* és *Göndöcs Józsefet.* Az elnök a szakosztály jövődő működését körvonalozván, programmba vette annak kivívását, hogy *a tanítói oklevél teljesen egyértékű legyen az érettségi bizonyítvánnyal.* Mi e követelvényt annyira méltányoljuk, hogy még keveseljük is. Szerintünk a tanítói oklevél, mint a pæd. tudomány alapján álló, fontos élethivatásra képesítő, tehát *befejezett jellegű* diploma okvetetlenül fölötte kell, hogy álljon az érettségi bizonyítvány-

nak. S gondoskodnunk kell róla, hogy valóban fölötte is állhasson. Praktikus szempontból azonban egyelőre mindenkép helyeseljük, hogy a tanítói oklevél az érettségi bizonyítvánnyal azonos kedvezményeket biztosítsa s különösen, hogy a felsőbb tudományok hallgatására is képesítse birtokosát.

— Egy magyar tornász a testi büntetésről. A Porzsolt Jenő és Porzsolt Kálmán által szerkesztett *Herkules* febr. 1-ei számában P. J. aláírással egy kis cikk olvasható, mely applaudál annak a németországi birói végzésnek, melylyel egy testi fenyítést gyakorolt tanítót a vád alól felmentettek. Aztán így folytatja: «Bizonyosan be fog következni az az idő, mikor a mai nem nevelő, csak tanító iskolába szelidebb, szabályosabb alakban, de *bizonyosan visszatér a testi büntetés.*» De folytatja a mult időknek még ijesztőbb visszhangjával is. Oh mindenható bot, jőjj vissza, foglald el újra birodalmadat és támogasd a tanítót, hogy ne csak tanítson, hanem nevelhessen is. Jőjjön el a te országod, hogy a tornászok ne legyenek kénytelenek tovább is nélkülözni testedző és lélekpuhító hatásodat!

— A harmadik egyetem kérdéséhez. Dr. Berzeviczy Albert a harmadik egyetem kérdését tárgyaló brochurejében ellene nyilatkozott a harmadik egyetem Debreczenben való felállításának. E véleményre a *Debreczeni Protestáns Lap* f. é. 4., 5. és 6. számában dr. Öreg János ír választ, melyben a debreczeni egyetem mellett kardoskodik és Berzeviczy véleményét nagy hévvel iparkodik megczáfolni.

— A görög nyelv kérdése a chicagói pädagogiai kongresszuson. Az Egyesült Államok nemzeti nevelési egyesülete közzétette a chicagói nemzetközi päd. kongresszus tárgyalásainak leírását: *Proceedings of the international congress of education* — egy 1005 lapra terjedő nagy 8° kötetben. Érdekesnek és ránk nézve actualisnak tartjuk ebből főlemlíteni annak a kérdésnek tárgyalását, hogy vajjon a baccalaureatusi vizsgálat letehetése végett (mely körülbelül a mi érettségi vizsgálatunknak felel meg) megkövetelendő-e a görög nyelv ismerete. — E kérdés előadója *William Gardner Hale* egyetemi tanár volt (Cornell-university), ki különösen a latin nyelvtudomány terén szerzett kiváló érdemeket. Előadását, melyben a kérdés állását minden oldalulag jellemezte, így fejezte be:

«Azt hiszem, hogy a görög studium minden megrövidítése káros hatású a nevelés amaz oldalára nézve, melyet a mi amerikai népünk, mely csaknem kizárólag kereskedést és ipart űz, legkönnyebben hajlandó

tekinteten kívül hagyni, a melyre azonban, tudtán kívül, legnagyobb szüksége van. Nem kell attól tartani, hogy az exakt tudományok valaha Amerikában nem fognak serényen műveltetni, legalább a mennyire tanulmányuk praktikus haszonnal kecsegteti az embert. Sokkal inkább fenyeget bennünket nemzetünk fiatal-volta és földünk kimeríthetetlen kincsei miatt az a veszedelem, hogy a kézzelfogható haszonnal nem kecsegtető tanulmányokat időpazarlásnak tekintik. A mire leginkább rászorulunk, az nem a vagyonszerzésre való ügyesség fokozása, hanem a görög kultúrának mélyebb ismerete, melynek a görög irodalom és görög élet tanulmánya a közvetítője. Nekünk a mi diadalmaskodó amerikaságunk mellett egy jókora darabbal több hellenségre van szükségünk. Sok tekintetben megérdemli, hitem szerint, a görög irodalom, a magunké mellett, a vele való beható megismerkedést és az egyedüli szellem, a melyet az embernek tüzetesen ismernie kell, a görög szellem.»

E jelentés után felolvasták a táviratokat és leveleket, melyek útján sokan a távolból is nyilatkoztak a kérdés felől. Nemcsak humanisták, hanem realisták is nagy számmal a görög nyelv javára nyilatkoztak. Így pl. *James Dana*, a geologia és mineralógia egyet. tanára, *Whitmann*, a biológia tanára a chicagói egyetemen, *Brackett* a physika tanára a Princeton-Üniversity-n.

ÚTBAIGAZÍTÁSOK, ÉSZREVÉTELEK.

10. kérdés. *Mi módon ejtendő meg leghelyesebben a prózai és költői olvasmányok szóbeli reproductiója az iskolában?*

BEKÜLDÖTT MŰVEK.

A tiszántúli ev. református középiskolai tanáregyesület évkönyve az 1894/5-dik évre megjelent *Elek* Lajostól szerkesztve. Az egyesület közgyűlésének és adminisztratív ügyeinek, működésének ismertetésén kívül itt találjuk *Barkász* Károly érdekes cikkét a lefolyt év tanügyi mozgalmairól s *Dóczi* Imrénének Olympiában című útleírását, mint a görögországi tanári tanulmányút egy részletét.

200 iskolai ének elméleti útmutatással népiskolák használatára. Szerkesztette *Wehner Gyula József* székes-fővárosi elemi- és ipariskolai igazgató. *Első füzet.* I. és II. osztály számára (1—54. számig). Ára 50 fillér. *Második füzet.* III. és IV. osztály számára (55—130. számig). Ára 70 fillér. *Harmadik füzet.* V. és VI. osztály számára (131—200. számig). Ára 1 korona. Budapest, 1894. Kapható a szerzőnél gróf Károlyi-uteza 8. szám.

Irodalmi dalgozatok. Irta *Baráth Ferencz.* Budapest, 1895. (Franklin.) 360 l. Ára 2 frt.